

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні педагогічні технології в освіті

(назва навчальної дисципліни)

рівня вищої освіти	третій (освітньо-науковий) <i>(назва рівня вищої освіти)</i>
галузі знань	01 Освіта/педагогіка <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальності	011 Освітні, педагогічні науки <i>(код і назва спеціальності)</i>
освітня програма	Освітні, педагогічні науки <i>(шифр і назва)</i>
Шифр за навчальним планом	1.8.

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Сучасні педагогічні технології в освіті» затвердженої на засіданні Вченої ради ХНПУ імені Г.С. Сковороди протокол від № 4 від «30» червня 2020 року

Розробники програми: Друганова Олена Миколаївна, професор,
доктор педагогічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри

Протокол від “_28_” серпня 2020 року № _1_

Завідувач кафедри

доктор педагогічних наук, професор
Золотухіна С. І.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Мова викладання			
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	Вид дисципліни (обов'язкова / вибіркова)	
	Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки		
Модулів –2	Освітня програма <u>011 Освітні, педагогічні науки</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів –		1	
Загальна кількість годин – 120		Семестр I - II	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача –	Рівень вищої освіти: <u>Третій освітньо-науковий рівень</u>	Лекції	
		__ 16 год.	8 год
		Практичні, семінарські	
		__ 24 год	10 год
		Лабораторні	
		_____ год	
		Самостійна робота	
		80 год	102
Індивідуальні завдання:			
0 год.			
Вид контролю:			
залік	залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40:80

для заочної форми навчання – 18:102

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Сучасні педагогічні технології в освіті» є сприяння формуванню здатності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти на основі концептуальних методологічних знань в галузі 01 Освіта/Педагогіка здійснювати аналіз педагогічних явищ, процесів, конструювати нові цілісні знання, ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в дослідницько-інноваційній і професійно-педагогічній діяльності з урахуванням кращих національних і світових освітніх практик шляхом опанування системою знань щодо основних положень сучасних педагогічних технологій, оволодіння методологією й методикою їх реалізації в професійній педагогічній практиці, а також досвідом оцінювання, аналізу й прогнозування ефективності застосовуваних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні педагогічні технології в освіті» є:

- здатність на основі концептуальних методологічних знань здійснювати аналіз педагогічних явищ, процесів, конструювати нові цілісні знання, ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в дослідницько-інноваційній і професійно-педагогічній діяльності з урахуванням кращих національних і світових освітніх практик.

- здатність до застосування творчого підходу в процесі розроблення освітніх, маркетингових, когнітивних технологій та їх реалізації у процесі виконання посадових обов'язків асистента, викладача, старшого викладача, доцента кафедри ЗВО.

- здатність до застосування базових знань з педагогіки, менеджменту, методик у процесі викладання комплексу спеціальних (фахових) дисциплін, організації науково-дослідницької, методичної, виховної роботи у ЗВО;

- здатність до популяризації кращих здобутків педагогічної теорії й практики українського й інших народів, вироблення вмінь застосовувати їх у майбутній професійній діяльності, формувати національну ідентичність у здобувачів освіти;

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються програмні компетентності:

ІК здатність на основі концептуальних методологічних знань здійснювати аналіз педагогічних явищ, процесів, конструювати нові цілісні знання, ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в науково-дослідницькій, педагогічній діяльності з урахуванням національного і світового досвіду;

ЗК1 здатність розкривати евристичний потенціал сучасного людинознавства; розуміти ідеї філософії освіти з урахуванням глобалізаційних процесів; узагальнювати досвід теоретичної рефлексії щодо актуальних освітніх проблем і ситуацій;

ЗК8 здатність розуміти загальносвітовий і національний контексти розвитку вищої (університетської) освіти, ціннісні смисли та пріоритетні напрями реформування вищої освіти в Україні та враховувати їх у практичній діяльності;

ЗК9 здатність проявляти творчий підхід до розроблення освітніх технологій та їх реалізації в процесі виконання посадових обов'язків наукового співробітника, науково-педагогічного працівника;

ФК12 здатність популяризувати кращі здобутки педагогічної теорії й практики українського та інших народів, застосовувати їх у професійній діяльності;

ФК17 здатність критично аналізувати, самостійно та вільно орієнтуватися в змісті педагогічної інноватики, сучасних освітніх технологій, застосовувати досягнення в науковій та проєктній діяльності й педагогічній практиці.

3. Передумови вивчення дисципліни

«Сучасні педагогічні технології в освіті» базуються на засадах інтеграції теоретичних і практичних знань, отриманих у процесі здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти, особистісному та професійному досвіді. Навчальними дисциплінами, що складають підґрунтя для вивчення дисципліни є: філософія, педагогіка, історія педагогіки, психологія, педагогіка вищої

школи, психологія вищої школи, педагогічна майстерність викладача вищої школи, педагогічна практика в ЗЗСО.

4. Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких програмних результатів навчання:

ПРН2 – аналізувати філософсько-антропологічні і культурно-антропологічні чинники; застосовувати філософські принципи, поняття і категорії для обґрунтування наукових і освітніх проєктів, визначення соціокультурних чинників авторського дослідження;

ПРН7 – продемонструвати знання концепцій розвитку «материнських» і «національних» моделей вищої (університетської) освіти, розуміння процесів інтеграції, сталого розвитку суспільства, цифровізації в освітній галузі на сучасному етапі;

ПРН8 – аналізувати змістове забезпечення освітнього процесу в ЗВО, визначати шляхи його оновлення, критично оцінювати практичне значення нововведень у вищій школі, самостійно продукувати ідеї;

ПРН15 – застосовувати перевірені часом наукові положення представників світової та української педагогічної думки у власних дослідженнях і професійній діяльності, сприяти їх популяризації в суспільстві;

ПРН17 – використовувати досягнення педагогічної інноватики у власній науковій та педагогічній діяльності, осмислювати теоретичну і практичну значущість освітніх нововведень, генерувати і презентувати власні інноваційні ідеї.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Новації в системі вищої освіти України: національні традиції й перспективи розвитку в умовах глобалізованого світу

Тема 1. Трансформація методів і форм навчання у вищій школі в контексті сучасних викликів.

Процеси інтеграції, глобалізації, інформатизації в галузі вищої освіти, що зумовлюють потребу введення інноваційних практик і технологій в освіту. Становлення та розвиток педагогічних технологій, досвід їх запровадження у вітчизняних й зарубіжних закладах вищої освіти. Історико-філософське підґрунтя технологізації навчання.

Тема 2. Методологічні основи педагогічних технологій

Системний й компетентнісний підходи як методологічна основа організації освітнього процесу у сучасній вищій школі. Сутність технологічного підходу до здійснення педагогічної діяльності в умовах закладу вищої освіти.

Тема 3. Наукові підходи до визначення суті й класифікації педагогічних технологій.

Підходи до трактування понять «технологія», «освітня технологія», «педагогічна технологія» та «технологія навчання». Неоднозначність у групуванні педагогічних технологій в сучасній вітчизняній дидактиці, вищій та професійній освіті. Типологія педагогічних технологій, зроблена провідними вітчизняними й зарубіжними вченими.

Змістовий модуль 2. Сучасні педагогічні технології та їх роль в активізації освітнього процесу вищої школи

Тема 2.1. Інноваційний потенціал педагогічних технологій

Педагогічні інновації як основа модернізації освітньої практики закладів вищої освіти (інноваційна діяльність, суперечності розвитку, закономірності, структура інноваційних процесів). Інноваційна компетентність викладача вищої школи.

Тема 2.2. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології

Індивідуальні тренінги розвитку. Метод коучингу. Технологія «портфоліо».

Тема 2.3. Інтерактивні педагогічні технології

Технології кооперативного навчання. Технології колективно-групового навчання. Технології опрацювання дискусійних питань. Технологія навчання на основі аналізу конкретних ситуацій (кейс-стаді).

Тема 2.4. Інформаційно-комунікативні технології

Технології електронного навчання (технології e-learning): віртуальні аудиторії, віртуальні навчальні заклади. Веб-квести. Блоги, Блог-квести. MultiMedia-технологія.

Тема 2.5. Технології проблемно-пошукового навчання

Суть технології проблемного навчання. Особливості змісту технології проблемного навчання. Роль технології проблемного навчання у формуванні дослідних умінь і навичок, розвитку пізнавальних сил й творчих здібностей особистості. Технологічна схема циклу проблемного навчання (за Г. Селевком).

Тема 2.6. Педагогічні технології на основі інтенсифікації та активізації діяльності здобувачів

Технології, в основі яких моделювання в освітньому процесі «життєвого» навчання в реаліях професійної, суспільної, наукової, культурної та інших галузей. Технології проектного навчання. Технології інтенсифікації навчання на основі схемних й знакових моделей навчального матеріалу.

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна/вечірня форма						Заочна форма					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
л		п	л а б	інд	с.р.	л		п	лаб	ін д	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Новації в системі вищої освіти України: національні традиції й перспективи розвитку в умовах глобалізованого світу												
Тема 1. Трансформація методів і форм навчання у вищій школі в контексті сучасних викликів	10	2	2			6	14		2			12
Тема 2. Методологічні основи педагогічних технологій	12	2	2			8	14	2				12
Тема 3. Наукові підходи до визначення суті й класифікації педагогічних технологій	10	2	2			6	18	2	2			14
Разом за модулем 1	32	6	6			20	46	4	4			38
Модуль 2. Сучасні педагогічні технології та їхня роль в активізації освітнього процесу вищої школи												
Тема 1. Інноваційний потенціал педагогічних технологій	14	2	2			10	12		2			10
Тема 2. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології	12		2			10	14					14
Тема 3. Інтерактивні педагогічні технології	16	2	4			10	12	2				10
Тема 4. Інформаційно-комунікативні технології	16	2	4			10	12		2			10
Тема 5. Педагогічні технології проблемно-	14	2	2			10	12		2			10

пошукового навчання											
Тема 6. Педагогічні технології на основі інтенсифікації та активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів	16	2	4			10	12	2			10
Разом за модулем 2	88	10	18			60	74	4	6		64

7. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Години	Кількість балів
1.	Тема 1.1 Трансформація методів і форм навчання у вищій школі в контексті сучасних викликів	2	макс. 2
2.	Тема 1.2. Методологічні основи педагогічних технологій	2	макс. 2
3.	Тема 1.3. Наукові підходи до визначення суті й класифікації педагогічних технологій	2	макс. 2
4.	Тема 2.1. Інноваційний потенціал педагогічних технологій	2	макс. 2
5.	Тема 2.2 Особистісно-орієновані педагогічні технології	2	макс. 2
6.	Тема 2.3. Інтерактивні педагогічні технології	4	макс. 2
7.	Тема 2.4. Інформаційно-комунікативні технології	4	макс. 2
8.	Тема 2.5. Педагогічні технології проблемно-пошукового навчання	2	макс. 2
9.	Тема 2.6. Педагогічні технології на основі інтенсифікації та активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів	4	макс. 2
	<i>Разом</i>	24	<i>Максимальна кількість балів – 18</i>

8. Самостійна робота

№ п/п	Опис завдання	Час для виконання (год.)	Критерії оцінювання
1	Підготувати структурно-логічну схему: «Виклики сьогодення й трансформація традиційних методів й форм навчання у вищій школі»	6	- своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
2	Підготувати доповідь на тему «Компетентнісний	8	- своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату

	підхід у підготовці сучасного фахівця»		<p>бали за роботу анулюються);</p> <ul style="list-style-type: none"> - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
3	Укласти глосарій «Основні поняття педагогічної технології»	6	<ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
4	Підготовка презентації на тему: «Обґрунтування вибору ефективних педагогічних технологій для проведення занять у вищій школі (за напрямом спеціалізації здобувача)»	10	<ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
5	Розробити фрагмент навчального заняття з використанням особистісно-орієнтованої педагогічної технології	10	<ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
6	Розробити фрагмент навчального заняття з використанням кейс-технології	10	<ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення

			практичних завдань
7	Підготовка мікроповіді «Слабкі й сильні сторони педагогічних технологій, заснованих на ресурсах комп'ютерних мереж»	10	- своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
8	Методом уявного мікрофона презентувати власну позицію щодо використання технології проблемно-пошукового навчання у підготовці сучасного фахівця	10	- своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
9	Підготовка фрагменту практичного заняття на основі технології інтенсифікації та активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів (за вибором здобувача)	10	- своєчасність виконання; - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - повнота, грамотність і коректність розкриття основних положень; - творчий підхід до постановки і реалізації завдання; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність, логічність, мовна грамотність, якість оформлення тощо). - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань
	Разом	80	Максимальна кількість балів – 40

9. Контроль навчальних досягнень

9.1. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Вид діяльності здобувача	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	0,22	3	0,66	6	1,32

Відвідування семінарських занять					
Відвідування практичних занять					
Робота на семінарському занятті	2	3	6	6	12
Робота на практичному занятті					
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)					
Виконання завдань для самостійної роботи	4,5	3	13,5	6	27
Виконання модульної роботи					
Разом	60,4		20,1		40,3
Максимальна кількість балів					

9.2. Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання

Контроль та оцінювання результатів навчання здійснюється згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу у ХНПУ імені Г. С. Сковороди».

Поточний контроль передбачає підготовку та активну участь здобувачів у практичних (семінарських), виконання та захист самостійної роботи.

Максимальна кількість балів: 60 балів.

9.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Підсумковий контроль успішності навчання – *залік*

Форма проведення: усна.

Тривалість проведення: 2 години.

Максимальна кількість балів: 40 балів.

9.4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Термінологічні відмінності між поняттями «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технології навчання (виховання, управління)».

2. Поняття «педагогічна технологія»: історія виникнення, сутність. Концептуальні засади педагогічної технології.

3. Вихідні положення проектування та реалізації педагогічної технології.

4. Системний підхід до проведення наукових досліджень розвитку педагогічної технології.

5. Технологічний підхід до проведення наукових досліджень розвитку педагогічної технології.

6. Критерії технологічності освітнього процесу (М.М. Фіцула).

7. Компетентнісний підхід до проведення наукових досліджень розвитку педагогічної технології.

8. Основні принципи педагогічної технології.

9. Класифікація педагогічних технологій у сучасних наукових джерелах (В. Беспалько, Г. Селевко, І. Прокопенко, С. Подмазін, І. Якиманська та ін.).

10. Особистісно орієнтовані технології навчання як умова гуманістичного підходу до організації навчальної діяльності студентів.

11. Інтерактивні технології навчання: сутність, основні різновиди.

12. Провідні ознаки й інструменти інтерактивної педагогічної взаємодії: полілог, діалог, миследіяльність, сенсотворчість, міжособистісні взаємини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо.

13. Інформаційно-навчальне середовище. Уміння викладача, необхідні для ефективного застосування комп'ютерних технологій.

14. MultiMedia-технології в освіті: матеріальне забезпечення, програмне й методичне забезпечення.

15. Роль педагогічні технології проблемно-пошукового навчання у розвитку критичного мислення здобувачів освітніх послуг. Різновиди технологій дослідницького характеру.

16. Педагогічні технології на основі інтенсифікації та активізації діяльності здобувачів.

17. Імітаційні технології навчання, їх різновиди.

18. Проектна технологія: сутність, класифікації типів проектів. Вимоги до реалізації проектної технології в сучасній вищій школі

19. Тренінги, їхня роль у формуванні компетентнісного фахівця.

20. Ефективність використання педагогічних технологій.

9.5. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Значення оцінки
90 – 100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
74-89	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
60-73	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

10. Методичне забезпечення

Програма курсу, завдання для самостійної роботи, ілюстративні матеріали. Здобувачі мають доступ до електронного варіанту програми, силабусу навчальної дисципліни, до лекційних матеріалів у вигляді презентацій.

11. Рекомендовані джерела

Базова

1. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посібник / за ред. В.І. Лозової. 2-е вид., доп. і випр. Х. : «ОВС», 2010. 480с.

2. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

3. Друганова О.М. Мартиненко І.І. Кейс-технологія як ефективний спосіб підготовки сучасного викладача вищої школи. Теорія та методика навчання та виховання, 2019, вип. 46. – С. 48 – 58

Допоміжна

4. Друганова О.М. Використання технології «воркшоп» у роботі зі студентами класичних університетів. Педагогічний процес: теорія і практика, К., № 3-4 (66 – 67), 2019. С. 129 – 137 (у співавторстві Наливайко О., Іваненко Л.)

5. Енциклопедія освіти / АПН України; [голов. Ред.. В.Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040.

6. Житеньова Н.В. Візуальні дидактичні засоби: створення та використання в освітній практиці: навч.-метод. посіб. Харків: ХНПУ, 2019.

7. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доп. Київ : Видавництво Ліра. К, 2016. 456 с.
8. Литвинов А.С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті: навч. посібник / за заг. наук. ред. д. пед. н., проф. В. В. Борисова. Суми. Університетська книга, 2017. 265 с.
9. Наукові підходи до педагогічних досліджень: колективна монографія / За заг. ред. д. пед. наук, професора, чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. – Харків, 2012. – 348с.
10. Попова О. В., Г.Ф. Пономарьова, Л.О. Петриченко Основи педагогічної інноватики: навч. посіб. Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, Харк. гуманіт.-пед. ін-т., 2009. 192 с.
11. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

12. Додаткові ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України
2. http://www.univer.kharkov.ua/ua/general/docs/files_pol Сайт Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: основна документація
3. <http://www.pu.ac.kharkov.ua/> – Сайт Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
4. <http://nbuv.gov.ua/> – Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
5. <http://www.dnrb.gov.ua/> – Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського
6. <http://korolenko.kharkov.com/> – Сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка
7. <http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном
8. <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua/> – Офіційний сайт Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»
10. <http://guonkh.gov.ua/> – Офіційний сайт Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
11. <http://www.portal-slovo.ru/> – Образовательный портал «Слово»
12. <http://www.gumer.info/> – Библиотека Гумер – гуманитарные науки